

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A PARTIDELOR POLITICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Partidele politice constituie un subiect actual al dezbaterilor științifice, ele aflându-se la confluența mai multor științe precum dreptul, sociologia, politologia etc. În viziunea lui I Muraru, „partidele sunt forme organizatorice prin care cetățenii participă la guvernare și ca atare, sunt subiecte ale raporturilor de drept constituțional.”¹;

Procesul instituționalizării partidelor politice în statele europene a început în prima jumătate a secolului XX, iar în Republica Moldova fenomenul democrației reprezentative este relativ nou, el conturându-se la sf. sec. XX.

La momentul actual, partidele politice sunt tratate ca subiecte colective de drept ce se află la confluența dintre stat și societate. Ele însumă elemente de drept public, dar și privat. Astfel, partidele politice se bucură de drepturi și obligații, acțiunile cărora nu se limitează doar la prevederile dreptului constituțional, dar s-a extins considerabil incluzând și alte ramuri precum drept administrativ, financiar, muncii, civil, penal etc.

Reieșind din cele menționate mai sus, considerăm că asociațiile social-politice trebuie tratate ca instituții complexe, fapt care implică mai multe forme de răspundere juridică. De altfel, este foarte dificil de a diminua rolul acestora într-un stat în care există instabilitate politică, care se manifestă sub forme de alegeri anticipate, renumărări ale voturilor sau organizarea referendumurilor pentru a ieși din impas constituțional.

De aceea este actual și necesar de a revedea statutul partidelor politice în societatea contemporană, dar și responsabilitatea politică și juridică ale acestora în fața cetățenilor. Diversitatea activităților organizate de partide politice impune un studiu aprofundat al evoluției lor sub următoarele aspecte: relația partid politic - puterea de stat, rolul partidelor politice în raport cu societatea și relația partid politic-individ. În proces de asociere dintre aceste relații și formele de răspundere care survin în cazul încălcării acestora, putem deduce că reglementarea raporturilor juridice ale partidelor politice în cadrul societății cade sub incidența normelor juridice...

Raportul partid politic-puterea de stat presupune reglementări de ordin constituțional(exercitarea guvernării statului). Formațiunile politice sunt în competiție permanentă pentru a accede la putere și de a promova politici conform doctrinei și programelor propuse. Sub acest aspect, partidele politice sunt supuse controlului constituțional.

1 Muraru I., Drept constituțional și instituții politice, București, Lumina Lex., 2001, p. 298

În relația cu societatea, formațiunile politice apar ca subiecte colective (persoană juridică) și care sunt în drept de a semna contracte de arendă, cumpărare-vânzare, comodat, locațiune, gaj etc. După cum afirmă Max Weber, esența partidelor este descoperită în structura lor organizațională. În acest context, rolul partidelor rezumându-se la mobilizarea cetățenilor în cadrul unor partide sau organizații social-politice.

Tot în această ordine de idei se încadrează și afirmația sa precum că *partidele politice sânt copiii democrației, ai votului universal, al necesității de a recruta și de a organiza masele.*¹ Ca motiv pentru a impune responsabilitatea juridică a unui partid politic, constituie comiterea unei încălcări normative.

Delincvența (contravenția) constituie acea acțiune sau inacțiune a membrilor unui partid politic ce vine în contradicție cu actele normative în vigoare. Sancțiunea este pusă în acțiune (intră în vigoare) din momentul executării sale conform prevederilor codului contravențional, penal sau al muncii (răspunderea disciplinară a angajatului sau răspunderea materială a angajatorului).

Formele de răspundere ale asociațiilor politice depind de natura juridică a încălcărilor comise de acestea. Astfel, spre exemplu, încălcarea (ignorarea) prevederilor statutului partidului politic poate atrage răspunderea administrativă, dar și sancțiuni prevăzute de codul muncii. În cazuri excepționale membrii formațiunilor politice pot fi sancționați penal.

De asemenea, este necesar de menționat că nu este prevăzut expres în legislația națională ca partidul politic să fie atras la răspunderea penală sau administrativă, însă, în acest context, este important ca să ne referim la faptul că și în legea partidelor politice din RM ele sunt definite ca fiind *asociații benevole cu statut de persoană juridică*, iar codurile prevăd că *persoana juridică suportă sancțiuni mai dure decât persoana fizică.*²

Mai mulți autori remarcabili au cercetat problema în cauză și au adus aportul lor în acest domeniu. Printre ei putem menționa Dumitru Baltag, Gheorghe Avornic, M. Bădescu, A. Bloșenco, M. Costin, N. Vitruc, G. Vrabie, Ion Deleanu, Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, I. Craiovean, B. Negru etc.

Comentarii privind definirea, clasificarea și atragerea la răspunderea constituțională a partidelor politice o face și A. N. Cocotov (A. H. Кокотов) care, pe lângă faptul de a defini pp menționa că „partidele politice se creează în mod liber și fără aprobarea unor organe de stat sau persoane cu funcții de răspundere.”³

1 Zăpârțan L.P., Repere în știința politicului, Ed. Iași, 1992, p. 73;

2 A se vedea art. 1 alin. (1) al Legii partidelor politice, nr. 294-XVI din 21.12.2007, Monitorul Oficial nr.42-44/119 din 29.02.2008

3 Кокотов А.Н., Конституционное право России. Курс лекций: учеб. Пособие.- М: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. С. 111(296 с)

Dumitru Baltag se referă la următoarele forme ale răspunderii juridice:

1. Răspunderea constituțională;
2. Răspunderea administrativă;
3. Răspunderea penală;
4. Răspunderea civilă;
5. Răspunderea juridică materială;
6. Răspunderea juridică disciplinară.¹

Astăzi putem constata că răspunderea constituțională este recunoscută ca formă a răspunderii juridice² doar de unii autori, fără a exista însă o analiză științifică detaliată care ar argumenta existența ei.

Totodată noi afirmăm cu certitudine că răspunderea constituțională este o formă a răspunderii juridice care decurge din caracterul faptelor pentru care se aplică și statutul juridic al subiecților cărora li se incumbă.

Scopul răspunderii juridice constituționale este de a ocroti și garanta exercitarea eficientă a puterii publice de către autoritățile împuternicite în conformitate cu prevederile Constituției și ale legilor constituționale.

Legislația în vigoare atribuie la măsurile de răspundere constituțională următoarele:

- suspendarea din funcție a Președintelui statului și a altor persoane cu înalte funcții de răspundere (art.89 din Constituția RM)
- demiterea/demisia Guvernului sau remanierea guvernamentală (art.98 din Constituția RM);
- exprimarea votului de neîncredere (art. 106 din Constituția RM);
- privarea de împuterniciri a deputatului, a persoanei alese, interdicția de a ocupa anumite funcții;
- revocarea deciziei privind acordarea cetățeniei;
- privarea de decorații de stat și titluri onorifice;
- privarea de drepturi de a alege sau de a fi ales (prin hotărârea judecătorească);³

Este necesar de menționat că în diferite state răspunderea (penală)juridică este tratată în mod diferit în dependență de gravitatea acțiunilor săvârșite. Astfel, în Statele Unite al Americii există răspunderea penală a persoanelor juridice. Inițial, era prevăzută sancțiunea penală a persoanelor juridice în cazul sindicatelor și trusturilor. În cazul lor se aplica amenda, Mai târziu, aceste sancțiuni au fost extinse și asupra altor asociații obștești.

1 Baltag Dumitru. Teoria răspunderii și responsabilității juridice, Ch: ULIM F.E.-P. „Tipografia Centrala”, p. 240(440 pagini)

2 Ibidem, 140

3 Ibidem, p.264

În opinia constituționaliștilor ruși această practică era considerată ca fiind antidemocratică. Însă, pe parcursul anilor 80, în urma aprofundării problemelor sociale, problema atragerii la răspundere a persoanelor juridice a devenit evidentă. În 1978, Comitetul European pentru problemele infracționale au recomandat statelor europene să recunoască subiectele de drept colectiv ca fiind pasibile de răspundere penală.¹

Deci, răspunderea penală a partidelor politice presupune infracțiunea săvârșită de un membru a partidului politic în cazuri prevăzute expres de codul penal al Rusiei (art. 239 al CP FR prevede sancțiuni penale pentru atentarea la drepturile cetățeanului, pentru falsificarea actelor la referendum și încălcarea secretizării votului (sunt atrași membri grupului de inițiativă)).² Art. 278 al CP FR prevede răspunderea penală pentru tentativa de uzurpare a puterii de stat contrar Constituției FR și pentru tentativa de schimbare a regimului constituțional prin forță. Asemenea acțiuni pot fi realizate doar de subiecte de drept colectiv, adică de partide politice.

Răspunderea administrativă constituie una din cele mai răspândite forme de sancționare a concurenților electorali. Aceasta presupune amendarea acțiunilor sau inacțiunilor partidelor politice pentru activități ce contravin codului contravențional. În majoritatea cazurilor acestea sunt amendate pentru împiedicarea accesului în localul de votare³, finanțarea din străinătate⁴, împiedicarea activității organului electoral⁵, afișarea informațiilor electorale în locuri neautorizate⁶, aplicarea votului multiplu⁷ și încălcarea cu/sau fără intenție a legislației de către membrul organului electoral.⁸

În concluzie, dorim să punem în evidență faptul că în Republica Moldova există prevederi normative ce urmăresc controlul și sancțiunea partidelor politice, însă quantumul sancțiunii este neînsemnat atunci când vorbim de lupta pentru a accede la putere. Astfel aplicarea sancțiunilor administrative presupune amendarea concurenților electorali de la 200 și până la 2000 lei, fapt ce permite tuturor candidaților să încalce legea națională. În acest context, legiuitorul

1 Наумов. А.В. Российское уголовное право. Москва . 1997г . с. 179-180)

2 Федеральный закон от 13 июня 1996г. № 63-ФЗ// Собрание законодательства РФ, 1996, № 25, ст. 2954. Далее -УК;)

3 A se vedea art 47 al Codului Contravențional Publicat : 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6 art. Nr : 15 Data intrării in vigoare : 31.05.2009

4 A se vedea art 48 al Codului Contravențional Publicat : 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6 art. Nr : 15 Data intrării in vigoare : 31.05.2009

5 Constituie una din cele mai răspândite contravenții și se sancționează cu amendă de la 20 la 30 de unități convenționale.

6 Pentru această contravenție se aplică amendă minimal în suma de la 10 la 20 unități convenționale

7 Se sancționează cu amendă de la 15 la 25 de unități convenționale.

8 A se vedea art.53 al Codului Contravențional Publicat : 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6 art. Nr : 15 Data intrării in vigoare : 31.05.2009

român aplică prioritar sancțiuni penale ce prevăd atât amenzi cât și privarea de libertate.

Considerăm că este actual de revăzut prevederile Codului Penal, dar și Contravențional în scopul diminuării acțiunilor ilegale. De asemenea, propunem ca să fie atribuite mai multe competențe Organului electoral suprem în vederea sancționării concurenților electorali.